

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента
Волошиної Оксани Василівни на дисертаційне дослідження

**Чжан Лей «Застосування мережевого навчання у
загальноосвітньому циклі з підготовки бакалаврів »,**

поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки

У сучасних умовах цифрової трансформації освіти мережеве навчання стає одним із ключових інструментів формування компетентного фахівця. У загальноосвітньому циклі підготовки бакалаврів, у результаті вивчення якого формуються ключові компетентності, впровадження мережевих технологій дозволяє забезпечити індивідуалізацію навчання, розвиток самостійності та навичок роботи з інформацією. Особливо актуальною ця тема є в умовах гібридного й дистанційного навчання, що є важливим в епоху глобальних викликів. Дослідження можливостей, переваг і перспектив мережевого навчання є необхідним кроком на шляху підвищення ефективності підготовки бакалаврів у сучасному освітньому середовищі.

Китай є прикладом країни, що досягла значних успіхів у впровадженні інноваційних освітніх технологій, зокрема у розвитку масштабних платформ дистанційного та мережевого навчання, які охоплюють мільйони студентів. Успішне поєднання державної політики, технологічної інфраструктури та педагогічних інновацій дозволяє КНР створювати ефективні моделі навчання, що забезпечують доступність, гнучкість і високу якість освітніх послуг. Вивчення цього досвіду є надзвичайно цінним для інших країн, які прагнуть адаптувати свою систему освіти до сучасних викликів, зокрема в умовах дистанційного й змішаного навчання. Дослідження таких практик дозволяє визначити механізми успішної інтеграції мережевих технологій в освітній процес, оцінити їхній вплив на формування ключових компетентностей майбутніх фахівців. Це надає можливість критично осмислити та адаптувати ефективні стратегії підвищення якості підготовки бакалаврів.

Аргументація авторки дослідження, представлена у нормативному аналізі даної проблеми, ступені розробленості цього питання у сучасній науці, дозволяє стверджувати, що дослідження Чжан Лей є своєчасним, актуальним і перспективним для теорії і практики освіти.

Свідченням фундаментальності роботи є її зв'язок із науково-дослідною темою кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за темою № 1/2020 «Управління формуванням професійних компетентностей майбутніх фахівців в умовах інформаційного полікультурного освітнього простору» (номер державної реєстрації 0120U104231), у межах якої виконано підрозділи «Використання мережевої взаємодії в умовах закладу вищої

освіти» (довідка № 63/2024 від 13.11.2024 р.), «Організація змішаного навчання в закладах вищої освіти Китаю в умовах інформатизації» (довідка № 65/2024 від 13.11.2024 р.). Тему дослідження затверджено вченою радою Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (протокол № 1403-С від 27.10.2021р.).

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

У результаті проведеного дослідження дисертанткою:

- розкрито суть і значення мережевого навчання у вищій школі;
- охарактеризовано особливості професійної підготовки бакалаврів за дисциплінами загальноосвітнього циклу в умовах мережевого навчання в Україні та Китаї;
- проаналізовано й узагальнено досвід підготовки бакалаврів у закладах вищої освіти Китаю в умовах мережевого навчання;
- розкрито тенденції модернізації освітнього процесу в закладах вищої освіти;
- окреслено напрями імплементації досвіду використання мережевого навчання у процесі підготовки бакалаврів за дисциплінами загальноосвітнього циклу закладів вищої освіти Китаю в університетах України.

3. Нові факти, одержані здобувачкою.

У дисертації авторкою наукової праці *вперше*:

- здійснено аналіз теоретичних засад та досвіду застосування мережевого навчання в загальноосвітньому циклі підготовки бакалаврів у закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки;
- узагальнено досвід підготовки бакалаврів у закладах вищої освіти Китаю в умовах мережевого навчання, а саме: визначено онлайн навчальні платформи для підготовки бакалаврів за дисциплінами загальноосвітнього циклу в умовах мережевого навчання; охарактеризовано навчально-методичне забезпечення мережевого навчання бакалаврів за дисциплінами загальноосвітнього циклу в закладах вищої освіти КНР, що включає: ціль, завдання освітніх програм підготовки бакалаврів; форми організації та методи навчання.
- окреслено напрями імплементації досвіду використання мережевого навчання у процесі підготовки бакалаврів за дисциплінами загальноосвітнього циклу закладів вищої освіти Китаю в університетах України: на рівні закладів вищої освіти; на рівні викладачів; на рівні студентів.

Подальшого розвитку набули уявлення про професійну підготовку бакалаврів за дисциплінами загальноосвітнього циклу в умовах мережевого навчання в Україні та Китаї, а також тенденції модернізації освітнього процесу в закладах вищої освіти. *Уточнено* основні поняття дослідження: «мережа», «мережеві технології», «мережева форма здобуття освіти», «мережеве навчання», «мережеве навчання у загальноосвітньому циклі з підготовки бакалаврів», «професійна підготовка бакалаврів».

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні наукові положення, методологічні підходи, висновки, презентовані у дисертації Чжан Лей, достатньою мірою обґрунтовані, базуються на аналізі праць вітчизняних і зарубіжних учених.

Авторкою логічно сформульовано структурні компоненти наукового апарату: мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, які відповідають темі дисертації. Досягненню сформульованої в роботі мети сприяв ретельний аналіз теоретико-методологічних основ та джерельної бази дослідження. Положення про наукову новизну, теоретичну і практичну значущість наукової праці підкріплені змістом роботи. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується належною методологічною базою, ґрунтовним вивченням і критичним аналізом наукових праць, і загалом не викликає сумніву.

Дисертацію написано українською мовою. Її структура та стиль подання відповідають чинним вимогам. У тексті дисертації відсутні текстові запозичення без посилання на джерело.

Аналіз тексту дисертації Чжан Лей та змісту публікацій дисертантки дають змогу дійти висновку про наукову достовірність викладених авторкою результатів, про їх відповідність принципу академічної доброчесності.

4. Значення для науки і практики отриманих авторкою результатів.

Дисертаційна робота Чжан Лей містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності сприяють вирішенню актуальної наукової проблеми. Аналіз змісту дисертації дає підстави стверджувати про оригінальність, завершеність, самостійність, наукову та практичну значущість рецензованого дослідження.

Результати дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка № 01/10-25 від 08.01.2025), Shijazhuang Information Engineering Vocationl College (Китай) (довідка б/н від 09.01.2025).

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Не викликає сумнівів і практичне значення одержаних результатів. Практичне значення дослідження полягає в тому, що сформульовані в дисертації положення і висновки забезпечують нову інтерпретацію теорії і практичного досвіду застосування мережевого навчання в загальноосвітньому циклі підготовки бакалаврів у закладах вищої освіти КНР і України. Це сприятиме збагаченню теорії та методики професійної підготовки бакалаврів за дисциплінами загальноосвітнього циклу в умовах мережевого навчання в закладах вищої освіти КНР, Україні та інших країн, попередженню труднощів в організації мережевого навчання здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, усвідомленню й аналізу перебігу складних процесів, що відбуваються в освітньому просторі в сучасних умовах, розширенню можливостей щодо усунення суперечностей у сучасній освітній практиці,

визначенню шляхів подальшого вдосконалення підготовки бакалаврів за дисциплінами загальноосвітнього циклу в умовах мережевого навчання.

7. Оцінка змісту та завершеності дисертації.

Структура представленої дисертації науково виважена й логічно вибудована. Аналіз дисертації та її завершеності свідчить про те, що зміст дисертаційного дослідження Чжан Лей відповідає меті й поставленим завданням; складається з анотації (українською і англійською мовами), вступу, трьох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (225 найменувань), додатків. Загальний обсяг дисертації – 222 сторінки, з них 163 – основного тексту.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими програмами, планами і темами; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження; обґрунтовано методологічні підходи до організації дослідження; окреслено методи дослідження; розкрито наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; представлено відомості про їх упровадження та апробацію; зазначено структуру та обсяг дисертації.

Виділимо найбільш значущі результати дисертаційного дослідження.

У першому розділі «Теоретичні основи використання мережевого навчання в системі підготовки бакалаврів за дисциплінами загальноосвітнього циклу» уточнено суть і значення мережевого навчання у вищій школі, охарактеризовано професійну підготовку бакалаврів за дисциплінами загальноосвітнього циклу в умовах мережевого навчання в Україні та Китаї.

Авторка на основі аналізу широкого спектру наукових джерел у роботі уточнює суть основних понять, як-от: «мережа», «мережеві технології», «мережева форма здобуття освіти», «мережеве навчання», «професійна підготовка бакалаврів». Можемо повністю погодитись із трактуванням здобувачкою ключової дефініції дослідження «мережеве навчання у загальноосвітньому циклі з підготовки бакалаврів» як системи навчання в загальноосвітньому циклі підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, яка ґрунтується на застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій для планування й організації освітнього процесу на відстані за допомогою онлайн-занять, вебінарів, чатів, форумів та інших засобів й освітніх ресурсів, що надає можливість суб'єктам освітнього процесу ефективно взаємодіяти, отримувати знання і здобувати освіту за допомогою синхронної та асинхронної комунікації.

Доцільним вважаємо крок дисертантки щодо приділення особливої уваги дослідженню особливостей професійної підготовки бакалаврів за дисциплінами загальноосвітнього циклу в умовах мережевого навчання в Україні та Китаї, а саме: аналізу державних нормативних документів, що регулюють підготовку бакалаврів; переліку навчальних дисциплін загальноосвітнього циклу підготовки бакалаврів; основних завдань підготовки бакалаврів в закладах вищої освіти, зокрема в умовах мережевого навчання.

На позитивну оцінку заслуговує проаналізований дисертанткою у другому розділі досвід підготовки бакалаврів у закладах вищої освіти Китаю в умовах мережевого навчання.

Заслуговує на схвалення представлена ґрунтовна характеристика найпоширеніших онлайн навчальних платформ, що використовують для підготовки бакалаврів у закладах вищої освіти КНР в умовах мережевого навчання, а саме: XuetangX, iCourse, Talkweb, SmartClass, Squirrel AI, UMU, Smartedu.

До беззаперечних вагомих результатів дослідження можна віднести охарактеризоване навчально-методичне забезпечення мережевого навчання бакалаврів за дисциплінами загальноосвітнього циклу в закладах вищої освіти КНР, що включає: ціль (високоякісна підготовка кадрів відповідно до вимог і пріоритетів сучасного китайського суспільства, здатних ефективно реалізовувати свої професійні функції задля самореалізації та розвитку Китаю) та завдання (розширення спектру освітніх послуг з метою реалізації індивідуальних освітніх траєкторій студентів; засвоєння механізму побудови освітніх траєкторій та вибору моделі, адекватної освітнім потребам та ресурсному забезпеченню закладів, що входять до мережі; засвоєння механізму створення та ефективного використання ресурсних центрів; реалізація нових підходів до організації освітнього процесу; створення пакету нормативно-правових актів та методичних матеріалів, що забезпечують реалізацію мережевих освітніх програм через використання освітніх технологій; розширення умов та можливостей для формування у здобувачів вищої освіти професійно значущих компетенцій) освітніх програм підготовки бакалаврів у закладах вищої освіти в умовах мережевого навчання, а також форми організації (чат-заняття, веб-заняття, відеоконференції, інтерактивні лабораторні роботи, віртуальні екскурсії та експедиції, тренінги тощо) та методи навчання (словесні методи (пояснення, бесіди, колективні обговорення, диспути, дискусії тощо); наочні методи (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи (вправи, побудова таблиць, графіків, креслень, маніпуляції, віртуальні лабораторні роботи, стимуляційні експерименти тощо); методи візуалізації та моделювання; кейс-метод; виконання навчальних проєктів; методи самостійної роботи студентів; методи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів (ігри, цифрові змагання, хакатони, вправи на групову співпрацю, інтерактивні вправи тощо); методи комунікативної взаємодії та стимулювання взаємного навчання; методи контролю за навчально-пізнавальною діяльністю студентів (усні опитування, письмові роботи, різні види тестів, презентація та захист результатів проєктів, захист курсових та дипломних робіт, заліки, іспити)), що застосовують в закладах вищої освіти в умовах мережевого навчання.

У третьому розділі «Модернізація освітнього процесу в закладах вищої освіти в умовах мережевого навчання» дістали подальшого розвитку тенденції модернізації освітнього процесу в закладах вищої освіти, а саме: цифровізація вищої освіти, активне використання в освітньому процесі інформаційно-комунікаційних технологій, перехід до персоналізованого освітнього процесу; потреба в підготовці всіх суб'єктів освітнього процесу до використання освітніх інновацій; в розвитку у суб'єктів освітнього процесу вміння вчитися та формування готовності до самоосвіти; організація міжнародної співпраці

щодо реалізації освітніх інновацій, зокрема впровадженні мережевого навчання в закладах вищої освіти; потреба у створенні сприятливого інформаційного освітнього середовища в закладі вищої освіти; використання в освіті можливостей штучного інтелекту; інтенсифікація освітнього процесу, забезпечення його гнучкості та адаптивності до швидкозмінюваних умов життя.

У контексті наукової новизни визначені напрями імплементації досвіду використання мережевого навчання у процесі підготовки бакалаврів за дисциплінами загальноосвітнього циклу закладами вищої освіти Китаю в університетах України. Чжан Лей описує їх на рівні закладів вищої освіти (розробка концепції та стратегії розвитку мережевого навчання в закладі вищої освіти; створення навчально-методичного забезпечення мережевого навчання; розробка та впровадження комплексної програми розвитку цифрової компетентності суб'єктів освітнього процесу; посилення та вдосконалення інституційних гарантій розвитку цифрової компетентності суб'єктів освітнього процесу; створення центру цифрових ресурсів, матеріальної інфраструктури освітнього процесу; створення системи моніторингу та оцінювання ефективності мережевого навчання); на рівні викладачів (підвищення кваліфікації викладачів у напрямку формування їхньої цифрової компетентності, оволодіння новими освітніми технологіями та ресурсами, що забезпечують їх імплементацію; стимулювання викладачів до вивчення і впровадження інновацій в освітній процес; сприяння активності викладачів у дискусіях та обміні практичним досвідом застосування новітніх освітніх технологій і мережевого навчання, розвиток їхніх комунікаційних навичок в онлайн-середовищі); на рівні студентів (мотивація та адаптація студентів до цифрового навчального середовища, урахування їхніх індивідуальних особливостей і потреб при організації освітнього процесу; проходження здобувачами вищої освіти комплексної програми розвитку цифрової компетентності; активна участь студентів у розробці та впровадженні програм розвитку цифрової компетентності; взаємопідтримка та обмін досвідом між студентами; упровадження нових і цікавих організаційних форм і методів (цифрові змагання, виконання проєктів, віртуальні експерименти тощо) навчання здобувачів вищої освіти; використання новітніх цифрових та інтерактивних ресурсів у процесі навчання; мотивація студентів до здійснення самоосвітньої діяльності з підвищення рівня своєї цифрової компетентності, розвитку ініціативності, навичок критичного мислення, самостійної організації процесу навчання).

Узагальнення отриманих результатів підтвердило досягнення мети та успішне виконання завдань дисертаційного дослідження, що має новизну і практичне значення, а вирішені завдання дали змогу сформулювати загальні висновки.

Дисертаційна робота Чжан Лей є результатом самостійних досліджень, не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело. Дисертація

характеризується єдністю змісту, відповідає вимогам щодо її оформлення, враховує особливості наукового стилю.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення здобутих дисертанткою результатів, зауважимо, що деякі положення мають дискусійний характер.

1. На наш погляд, у першому розділі дослідження в параграфах, присвячених характеристиці професійної підготовки бакалаврів за дисциплінами загальноосвітнього циклу в закладах вищої освіти України і Китаю, доцільно було навести кількість кредитів вивчення дисциплін циклів загальної, професійної, практичної підготовки.
2. Дослідження б значно виграло, якби у роботі були представлені не тільки якісні, а й кількісні показники ефективності впровадження мережевого навчання в загальноосвітньому циклі підготовки бакалаврів у закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки.
3. На наш погляд, в додатках доцільно було б навести приклади навчально-методичного забезпечення мережевого навчання бакалаврів за дисциплінами загальноосвітнього циклу, ґрунтовна характеристика якого представлена в параграфі 2.2.
4. У різних частинах наукової праці зустрічаються певні семантичні повтори.
5. Є певні зауваження щодо оформлення роботи. Так, висновки до розділів не нумерують. У таблицях необхідно вказати джерело походження інформації: або інформація систематизована автором, або навести джерело зі списку літератури, з якого взята інформація.

9. Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

Основні положення дисертаційної роботи повно висвітлено у 9 публікаціях (з них 8 – одноосібні): 5 одноосібних статей у наукових фахових виданнях України, 3 тезах доповідей у збірках матеріалів науково-практичних конференцій, 1 есе у збірнику есе програми авторського курсу.

Висновок.

Висловлені зауваження і побажання мають дискусійний характер та суттєво не впливають на загальний науково-теоретичний рівень дисертаційної роботи, а також не знижують загального позитивного враження від якості виконаного дослідження, лише мають на меті зосередити увагу на більш докладному вивченні окремих проблем педагогічної науки і практики.

Аналіз роботи й опублікованих наукових праць дає підставу зробити такий висновок: дисертаційна робота Чжан Лей. «Застосування мережевого навчання у загальноосвітньому циклі з підготовки бакалаврів» є самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке за актуальністю і змістом, обсягом та якістю оформлення, повнотою викладу і новизною його основних результатів у публікаціях відповідає наказу МОН України № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи

про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами), а її авторка Чжан Лей заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки

і освітнього менеджменту

Вінницького державного педагогічного

університету

імені Михайла Коцюбинського

Оксана ВОЛОШИНА

